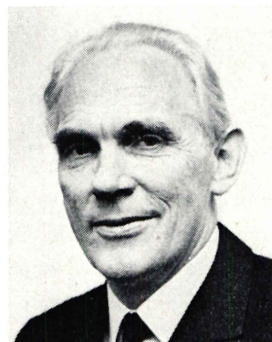

Vad gör samhället för de handikappade?

Det har under de senaste åren faktiskt gjorts mycket stora insatser för att bereda de handikappade sysselsättning och försörjning, framhåller i detta inlägg inrikesminister Eric Holmqvist. Arbetsvården har rustats upp personellt, beredskapsarbeten för svårplacerade bedrivs i stor omfattning, antalet arkivarbetsplatser ökar från år till år, de skyddade verkstäderna byggs ut kontinuerligt, den halvskyddade sysselsättningen börjar nu komma igång, den växande arbetsmarknadsutbildningen ger handikappade ökade möjligheter, näringshjälpen har fått större resurser och ett särskilt kontant stöd för de äldre arbetslösa har införts.

Eric Holmqvist

Överläkare Helander gav i sitt inledningsanförande en redogörelse för utvecklingstendenserna för de arbetshandikappade och diskuterade olika åtgärder för att komma till rätta med problemen. Jag vill gärna göra några reflektioner omkring detta.

Det var en skrämmande bild överläkare Helander tecknade när han gjorde gällande att över 800 000 människor skulle kunna löpa risk att ställas utanför arbetslivet medan de är i arbetsför ålder. Jag fattade honom så, att han inte avsåg att göra någon prognos för hur det kommer att gå utan att han endast i drastiska siffror ville belysa vilka risker som så att säga finns inbyggda i utvecklingen och som skulle kunna bli en realitet om vi inte ser om vårt hus.

Ge den handikappade utbildning — anpassa arbetsplatsen

Den tekniska och ekonomiska utvecklingen kommer troligen att ställa allt större krav på en stor del av arbetskraften. Vi får dock inte bortse från att samma utveckling också skapar nya arbetstill-

fällen även för intellektuellt och fysiskt handikappade eller gör det möjligt för människor att fortsätta med en syssla som de enligt de gamla metoder inte skulle ha orkat med. En annan positiv faktor är de bättre utbildningsmöjligheter som vi nu har tillgång till. Den unga generationen har nu en utbildningsstandard som är helt annorlunda än den som erbjöds det stora flertalet i den äldre generationen. I det sammanhanget vill jag särskilt understryka det stora behovet av att i utbildningen satsa stora resurser på de intellektuellt handikappade. För att de skall kunna få en någorlunda god start i arbetslivet måste de ha fått en yrkesutbildning som svarar mot deras förutsättningar och de måste inte minst ha fått den längre utbildningstid som krävs för att de skall kunna tillgodogöra sig undervisningen.

Även för de äldre krävs ökade utbildnings- och fortbildningsmöjligheter. Vuxenutbildningen är redan — och blir det ännu mer under de närmaste åren — ett betydelsefullt inslag i arbetsmarknadspolitik.

Med dessa randanmärkningar vill jag minst av allt bagatellisera det problem vi diskuterar här i dag. Jag vill bara peka på att utvecklingen också

Artikeln baserad på ett anförande vid Medicinska Riksstämman 1969.

ger anvisningar om hur vi skall angripa problemet. Det måste enligt min mening — som jag tror överensstämmer med överläkare Helanders uppfattning — först och främst ske genom arbetsplacering i öppna marknaden. För att det skall lyckas krävs det i första hand utbildning och anpassning av arbetsuppgifter och arbetsplatser till den enskildes förutsättningar. Men det räcker inte med detta, det krävs också en rad andra, rikt differentierade åtgärder. Syftet måste vara att finna ett lämpligt arbete åt den handikappade eller om inte det går vidta åtgärder så att visst arbete blir lämpligt för den handikappade. Det är inte så att mängden av handikappade har en dålig prestationsförmåga om man lyckas med arbetsanpassningen eller för att säga som förre chefen för arbetsförmedlingsbyrån i arbetsmarknadsstyrelsen: "Ingen kan göra allting men alla kan göra någonting".

Det är som det framhölls i inledningsanförandet inte möjligt att lösa de här problemen bara med att bygga ut den samhälleliga skyddade sysselsättningen. Denna behöver emellertid också bli utbyggd inte bara för de grupper som överläkare Helander nämnde utan också för något mindre handikappade men lokalt bundna människor i områden med ringa differentierat näringsliv.

Uppsägningskydd

Sedan tog överläkare Helander upp den intressanta frågan om vi genom lagstiftning skall ålägga arbetsgivarna att anställa och i arbete behålla handikappade med låg produktionskapacitet.

Det är otvivelaktigt så att om en äldre eller handikappad person blir utan arbete, så har han i regel svårare än andra att skaffa sig en ny anställning. Den första linjen i försvaret för hans sysselsättning måste därför vara ett förbättrat skydd mot uppsägning. En utredning om uppsägningskydd kommer därför inom kort att tillkallas. Det blir en särskilt angelägen uppgift för denna utredning att utforma ett uppsägningskydd för den äldre arbetskraften. Jag skulle tro att man därvid bör fundera på en sådan utformning av uppsägningskyddet att det helt enkelt blir så pass kostsamt att göra sig av med de äldre att man tänker sig för två

gångar innan man vidtar en sådan åtgärd. Naturligtvis inbillar jag mig inte att ett sådant här uppsägningskydd kommer att lösa alla sysselsättningsproblem för den äldre arbetskraften utan det bör ses som en insats bland många andra.

Ett uppsägningskydd för de äldre kommer automatiskt också åtskilliga handikappade till godo eftersom det bland äldre finns många som också blivit handikappade. Ett uppsägningskydd enbart för handikappade är svårare att utforma. Aldern är ett objektivet begrepp. Arbetshandikapp är betydligt svårare att fastställa. Och ett särskilt uppsägningskydd för handikappade lär inte öka arbetsgivarnas benägenhet att nyanställa personer med handikapp. Utredningen skall emellertid också undersöka frågan om skydd mot obefogade uppsägningar. I det sammanhanget kan handikappfrågorna komma med i bilden.

Lagstiftning om arbete åt handikappade?

Vi har här i landet hittills i överensstämmelse med uppfattningen inom de handikappades organisationer avvisat lagstiftning som ålägger arbetsgivare att anställa handikappade. Den s.k. Kjellman-kommittén, som på 40-talet utredde de partiellt arbetsföras problem, ansåg att det föreligger en viss fara för att det genom registrering och särbehandling av partiellt arbetsföra åstadkommes en särskild avgränsning och pricking av de handikappade i förhållande till andra människor. En så schematisk behandling av de partiellt arbetsföras problem, som en kvotlagstiftning skulle komma att innebära, befarades i det långa loppet inte heller främja de partiellt arbetsföras intressen. Administrationen av ett kvotsystem skulle dessutom sannolikt bli så betungande, att den inte skulle uppvägas av de eventuella fördelarna. Det hade vidare framförts farhågor för att arbetsgivare skulle — om en kvotlagstiftning trädde i kraft — för att fylla kvoten kunna bland sina anställda leta upp och låta registrera tillräckligt många, som redan vore att betrakta som partiellt arbetsföra. Kommittén avvisade därför tanken på kvotlagstiftning. Inte heller ville man då förorda att vissa yrken reserverades för handikappade. Tanken avvisades dock inte

helt utan man borde göra praktiska försök i den riktningen.

De argument som den Kjellmanska kommittén framförde mot kvotering tror jag i allt väsentligt håller än i dag. Det hindrar inte att man kanske får överväga andra åtgärder med vissa inslag av tvingande bestämmelser. Om de handikappades situation på arbetsmarknaden blir mera allvarlig är jag i varje fall inte främmande för tanken att förutsättningslöst pröva olika sådana utvägar. Man kan t.ex. tänka sig en kombination av stödjande och tvingande åtgärder. Åtgärderna bör också kunna anpassas till läget i olika branscher. Redan nu har vi inom byggnadssektorn möjligheter för myndigheterna att bestämma arbetsstyrkans sammansättning.

Avslutningsvis vill jag framhålla att det under de senaste åren faktiskt har gjorts mycket stora

insatser för att bereda de handikappade sysselsättning och försörjning. Arbetsvården har rustats upp personellt, beredskapsarbeten för svårplacerade drivs i stor omfattning, antalet arkivarbetsplatser ökar från år till år, de skyddade verkstäderna byggs ut kontinuerligt, den halvskyddade sysselsättningen börjar nu komma i gång, den växande arbetsmarknadsutbildningen ger handikappade ökade möjligheter, näringshjälpen har fått större resurser och ett särskilt kontant stöd för äldre arbetslösa har införts. Kostnaderna för dessa åtgärder kan för innevarande budgetår beräknas till omkring 750 milj. kr. Detta är utgifterna på inrikesdepartementets huvudtitel. Härtill kommer mycket betydelsefulla åtgärder inom andra departement främst utbildnings- och socialdepartementen. Även dessa åtgärder har till stor del direkt eller indirekt inverkan på de handikappades möjligheter att hävda sig på arbetsmarknaden.

STOCKHOLMS STADS BARNAVÅRDSNÄMND
söker

INSPEKTÖR

till Psykiska barna- och ungdomsvården, Hökarängens rådgivningscentral.

Arbetsuppgifter: Att under överläkaren fungera som arbetsledare för kuratorerna samt svara för kontakterna med nämndens barnavårdsbyråer.

Kvalifikationer: Social examen och mentalhygienisk utbildning samt praktisk erfarenhet av arbete inom såväl rådgivningscentral som barnavårdsnämnd erfordras.

Lön: KA 21 (3.133—3.621 kr/mån).

Upplysningar lämnas av inspektör Ester Lindros, tel. 54 14 60.

Ansökan med ref.nr 149/70 samt personnummer, fullst. namnuppgifter och bostadsadress sändes senast den 29/4 1970 till Stockholms stads barnavårdsnämnd, Kansliet, Vasagatan 23—25, Fack, 105 32 Stockholm 1.